

โควิด-19 : การลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์กับกลยุทธ์ความเคลื่อนไหวของ กลุ่มรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹

ศาสณีย์ ศรีศิลป์*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

Covid-19: Divine Retribution and Islamic States in Southeast Asia's Strategies

Sasanee Sornsil*

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 13 March 2023

Revised 4 July 2023

Accepted 25 July 2023

คำสำคัญ

กลุ่มรัฐอิสลาม

การก่อการร้าย

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โควิด-19

การระบาดใหญ่

* Corresponding author

E-mail address:

sasanee@tu.ac.th

บทคัดย่อ

ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19 ไม่ได้มีเพียงผู้คนที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแต่กลุ่มก่อการร้ายก็มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การเคลื่อนไหว สำหรับกลุ่ม IS การเคลื่อนไหวดังกล่าวกระทำภายใต้การโฆษณาชวนเชื่อที่ว่าโรคระบาดครั้งนี้เป็น “บทลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์” จากพระเจ้าเป็นเจ้า ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเคลื่อนไหวของกลุ่ม IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้สภาวะการระบาดของโควิด-19 และเพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดกับกลุ่ม IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้สภาวะการระบาดของโควิด-19 โดยอาศัยแนวคิดคลื่นสี่ลูกของการก่อการร้ายสมัยใหม่ แนวคิดการโฆษณาชวนเชื่อ แนวคิดว่าด้วยเรื่องเล่า แนวคิดเรื่องทดสอบความศรัทธาต่อพระเจ้า (บาลาอู) และแนวคิดเรื่องญิฮาดในศาสนาอิสลาม โดยงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ผลจากการศึกษาพบว่าในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 อัตราการก่อเหตุก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลดน้อยลง และกลุ่มก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปรับกลยุทธ์การเคลื่อนไหวโดยใช้การเผยแพร่อุดมการณ์และการโฆษณาชวนเชื่อผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ภาครัฐได้ใช้ประโยชน์ในช่วงการแพร่ระบาดนี้ในการสืบสวนเผด็จการและจับกุมตัวผู้ก่อการร้ายซึ่งต้องเก็บตัวอยู่ในที่พักรักษาตัวจากมาตรการ Lock Down ทำให้สามารถจับกุมตัวผู้ก่อการร้ายได้เป็นจำนวนมาก

¹ บทความนี้มาจากรายงานวิจัยเรื่อง "โควิด-19 : การลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์กับกลยุทธ์ความเคลื่อนไหวของกลุ่มรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้" ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565 สัญญาเลขที่ 9/2565

Keywords:

Islamic state,
terrorism,
Southeast Asia,
Covid-19,
pandemic

Abstract

Amid the pandemic of Covid 19, not only do the people need to adapt Southeast Asia, Covid-19, their way of life but also terrorists need to adjust their strategies. Islamic State (IS) emphasizes propaganda online which they proclaimed the pandemic to be “divine retribution”. This research aims to study the pro-IS group in Southeast Asia’s strategies during the pandemic and study the effect of Covid 19 on the pro-IS group in Southeast Asia. The research used the four waves of the modern terrorism concept: propaganda, narrative concept, the test of faith concept (Bala concept), and the concept of Jihad in Islam to explain the phenomenon. The method used in this study was qualitative research by using documents and in-depth interviews. The finding indicates that during the pandemic terrorist attacks in Southeast Asia decreased and the terrorist group adapted their strategies to focus on online propaganda. However, the governments in Southeast Asia exploited the pandemic situation to investigate and monitor the terrorists during lockdown measures and the state succeeded in arresting many terrorists.

1. ที่มาและความสำคัญ

เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 เป็นช่วงเวลาที่เชื้อไวรัสโควิด-19 เริ่มระบาดเป็นครั้งแรก โดยมีจุดเริ่มต้นจากเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ภายในระยะเวลาไม่นาน เชื้อโรคนี้ก็ระบาดไปทั่วโลก โดยองค์การอนามัยโลกประกาศว่าการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นการระบาดใหญ่ (pandemic) เมื่อ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 (WHO, 2020) จนถึงปัจจุบันทั่วโลกมีผู้ติดเชื้อแล้ว 675 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิตแล้ว 6.7 ล้านคน (ข้อมูลเมื่อ กุมภาพันธ์ 2566) (Worldometers, 2023) เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคหนึ่งซึ่งได้รับผลกระทบจากการระบาดใหญ่นี้เช่นกัน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีผู้ติดเชื้อแล้ว ราว 40 ล้านคน (Worldometers, 2023) โดยพบผู้ติดเชื้อคนแรกในภูมิภาคที่ประเทศไทย (Djalante et al., 2020) และมีหลายประเทศในภูมิภาคที่มีรายงานผู้ติดเชื้อจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และประเทศไทย ปฏิเสธไม่ได้ว่าการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 สร้างผลกระทบหลายด้านให้กับทุกประเทศที่มีการระบาด ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบทางด้านสุขภาพและสังคม รวมถึงผลกระทบทางด้านสภาวะจิตใจของประชาชน

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เรียกได้ว่าเป็นภูมิภาคแห่งความรุนแรง (Bilveer, 2007) เนื่องจากเป็นภูมิภาคที่มีความเคลื่อนไหวเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายและกลุ่มหัวรุนแรงมาโดยตลอด อีกทั้งยังเกิดเหตุการณ์ที่เป็นฝีมือของกลุ่มก่อการร้ายอยู่บ่อยครั้ง ก่อนหน้าที่จะมีการระบาดของโควิด-19 ภูมิภาคนี้ก็เผชิญปัญหาภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นความเคลื่อนไหวของกลุ่มญามะอะห์ อิสลามียะห์ (Jemaah Islamiyah: JI) ความเคลื่อนไหวของกลุ่มแบ่งแยกดินแดน อย่างกลุ่มอาบูไซยาฟ (Abu Sayyaf) กลุ่มแนวร่วมเพื่อการปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front: MILF) ในประเทศฟิลิปปินส์ ความเคลื่อนไหวของกลุ่มกองกำลังปลดปล่อยโรฮิงญาแห่งอาระกัน (Arakan Rohingya Salvation Army : ARSA) ในประเทศเมียนมาร์ ความเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย นอกจากนี้ยังมีความเชื่อมโยงจากกลุ่มก่อการร้ายสากลจากนอกภูมิภาคทั้งกลุ่มอัลกออิดะห์ (Al-Qaeda) ซึ่งมีสายสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับกลุ่มก่อการร้ายในภูมิภาคมายาวนาน รวมถึงกลุ่มที่มีความเคลื่อนไหวอย่างสำคัญตั้งแต่ ค.ศ. 2013 อย่างกลุ่มรัฐอิสลาม (Islamic State: IS) ซึ่งแน่ชัดว่ามีความเชื่อมโยงกับกลุ่มก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยเช่นเดียวกัน (ศาสนีย์ ศรีศิลป์, 2563)

กลุ่มรัฐอิสลามหรือกลุ่ม IS เป็นเป็นภัยคุกคามสำคัญต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ก่อนการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้านไม่ว่าจะเป็นปัญหาเหตุก่อการร้ายโดยกลุ่มที่สวามิภักดิ์ต่อ IS หรือกรณีที่มีประชาชนจากในภูมิภาคพยายามเดินทางไปร่วมกับรัฐอิสลามในดินแดนซีเรียและอิรัก

เป็นจำนวนกว่า 1,000 คน (Barrett, 2017) ทั้งที่ต้องการเดินทางไปร่วมในฐานะประชากรและการเข้าร่วมเป็นกองกำลังหรือที่เรียกว่ากลุ่มนักรบก่อการร้ายต่างชาติ (Foreign Terrorist Fighter; FTF) แม้ว่าปัจจุบันกลุ่มรัฐอิสลาม จะถูกปราบปรามและทำลายโดยสหรัฐฯ และพันธมิตรจนหมดศักยภาพไปเป็นอย่างมาก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าภัยคุกคามจากกลุ่ม IS จะหมดไป ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องรับมือกับปัญหาผู้ที่เคยเดินทางไปร่วมกับกลุ่ม IS และต้องการเดินทางกลับมายังมาตุภูมิ (Barrett, 2017) รวมถึงความเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อการร้าย พบว่าหลายครั้งที่แสดงให้เห็นว่า IS ยังคงมีอิทธิพลภายในภูมิภาคนี้อยู่มากแม้ว่าปัจจุบันจะอยู่ภายใต้สถานการณ์โรคระบาดไปทั่วโลกก็ตาม

แม้ว่าอยู่ภายใต้สถานการณ์โรคระบาดแต่กลุ่มก่อการร้ายก็ไม่ได้หยุดการเคลื่อนไหว (Gayatri, 2021) แม้มาตรการปิดประเทศ การห้ามไม่ให้มีการเดินทางทั้งข้ามรัฐและภายในรัฐ จะทำให้จำนวนเหตุการณ์ก่อการร้ายลดน้อยลง อย่างไรก็ตามก็กลุ่มก่อการร้ายก็ได้แสวงประโยชน์ภายใต้สถานการณ์โรคระบาด (Pantucci, 2021) มีการโฆษณาชวนเชื่อว่าการระบาดของเชื้อไวรัสนี้เป็น “การลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์ (divine retribution) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกล่าวถึงที่มาของเชื้อไวรัสซึ่งมาจากประเทศจีนว่าเป็นผู้ทำร้ายกลุ่มมุสลิมชาวอุยกูร์ (Azman, 2020) หรือการระบาดอย่างหนักในโลกตะวันตก จนมีการชวนเชื่อให้ก่อเหตุโจมตีในโลกตะวันตกมากขึ้น เนื่องจากสبโอกาสขณะที่รัฐเหล่านั้นกำลังอ่อนแอ (Jones, 2020)

จากความสำคัญข้างต้นจึงปรากฏความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การเคลื่อนไหวของกลุ่ม IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้การระบาดของโควิด-19 และผลกระทบที่เกิดกับกลุ่ม IS ภายใต้สภาวะการณดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจและคาดการณ์ความเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อการร้ายในภูมิภาคในห้วงเวลาต่อไป

2. ระเบียบวิธีการวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1.1 เพื่อศึกษาสภาพการณ์และกลยุทธ์การเคลื่อนไหวของกลุ่ม IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้สภาวะการระบาดของโควิด -19

2.1.2 เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดกับกลุ่ม IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้สภาวะการระบาดของโควิด-19

2.2 ขอบเขตการศึกษา

2.2.1 ขอบเขตทางด้านเวลา การทำวิจัยขึ้นนี้อยู่ในช่วงเวลาที่มีการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 หลังจากที่เริ่มมีการระบาดในช่วงปลายปี 2562 จนถึงปี 2566

2.2.2 ขอบเขตทางด้านเนื้อหา งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ทั้งเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรองจากหนังสือและข้อมูลออนไลน์ โดยเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ แผนนโยบายของรัฐ และข่าวสารต่าง ๆ เช่น รายงานผลกระทบจากสถานการณ์โควิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Policy Brief: The impact of COVID-19 in South East Asia) ข้อมูลจำนวนเหตุการณ์ก่อการร้ายในช่วงระหว่างการระบาดของโควิด-19 (Global Terrorism Database) เอกสารการประเมินภัยคุกคามการก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รายประเทศระหว่าง ค.ศ. 2020-2023 รวมถึงช่องทางการเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มรัฐอิสลามในช่องทางต่าง ๆ

2.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก (documentary research) นอกจากนี้ยังใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อการร้าย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบผู้ชำนาญการ (expert sampling) เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐไทยที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 3 คน และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 1 คน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของกลุ่มรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงวิธีคิดทางศาสนาของกลุ่มรัฐอิสลามเพื่อเพิ่มเติมและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร

3. สภาพการณ์และกลยุทธ์การเคลื่อนไหวของกลุ่ม IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.1 ความสัมพันธ์และความเป็นมาระหว่างกลุ่ม IS กับกลุ่มก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภายหลังจากที่อู บักร อัล-บักซดาตีประกาศตั้งรัฐอิสลาม และประกาศตนขึ้นเป็นคอลีฟะห์ ในชื่อคอลีฟะห์อิบรอฮีม เพื่อสร้างรัฐอิสลามแบบอุดมคติ ใน ค.ศ. 2014 ส่งผลให้มุสลิมบางส่วนที่มีความหวังว่าศาสนาอิสลามนั้นกลับมารุ่งเรืองเหมือนในอดีตอีกครั้ง หันมาให้การสนับสนุนโดยเดินทางไปสู้รบร่วมกับกลุ่ม IS โดยมองว่าเป็นการทำสงครามศักดิ์สิทธิ์เพื่อศาสนาอิสลามอันบริสุทธิ์ การเข้ายึดครองพื้นที่ในอิรักและซีเรียจึงได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วสำหรับการเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อการร้ายและการแทรกซึมเข้ามาของกลุ่ม IS สู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเสมือนคลื่นใต้น้ำมาระยะหนึ่งแล้ว (อาทิตย์ ทองอินทร์, 2559) ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคที่แสดงถึงอิทธิพลของ IS ต่อกลุ่มก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงเวลาที่ผ่านมา คือ การเดินทางไปร่วมรบของนักรบจากเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้โดยมีการคาดการณ์ว่าตั้งแต่ ค.ศ. 2014 เป็นต้นมา มีประชาชนเดินทางจากภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ไปเข้าร่วมกับ IS จำนวนกว่า 1,000 คน (Barrett, 2017) โดยเฉพาะมุสลิมจากประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งมีการคาดการณ์ว่ามีชาวอินโดนีเซียเดินทางไปร่วมกับสมรภูมิการสู้รบในซีเรียและอิรักจำนวนกว่า 600 คน (Barrett, 2017) ขณะที่มาเลเซียสามารถจับกุมและยับยั้งชาวมาเลเซียที่ต้องการเดินทางไปร่วมสมรภูมิรบได้ประมาณ 40 คน (Chan, 2015) และคาดว่ายังมีชาวมาเลเซียที่เดินทางไปสำเร็จแล้วจำนวน 91 คน (Barrett, 2017)

การเดินทางไปร่วมรบของนักรบจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มคอตีบะห์ นูซันตาราลิด อิสลามิค เดาละห์ (Katibah Nusantara Lid Islamic Dawlah) ซึ่งหมายถึงกองกำลังที่มาจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และใช้ภาษาในตระกูลภาษาซาร์เหมือนกันในสมรภูมิรบ โดยการรวมตัวกันนี้มีการแชร์ภาพกลุ่มนักรบชาวมุสลิมจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่และวิถีชีวิตภายหลังเดินทางไปถึงแล้วเป็นการดึงดูดให้ผู้ศรัทธาแนวทางของกลุ่ม IS จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เดินทางมาร่วมกับกลุ่ม IS เพิ่มขึ้น

อีกหนึ่งปรากฏการณ์ที่แสดงถึงอิทธิพลของกลุ่ม IS ต่อกลุ่มก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ การประกาศสวามิภักดิ์ต่อกลุ่ม IS ซึ่งมีอย่างน้อย 6 กลุ่มหลัก ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงได้ว่ามีสายสัมพันธ์กับกลุ่มกลุ่ม IS อย่างใกล้ชิด กลุ่มเหล่านี้มีฐานอยู่ในอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์เป็นหลัก กลุ่มก่อการร้ายสองกลุ่มแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประกาศสวามิภักดิ์ต่อคอลีฟะห์อิบรอฮิม (อบู บักร์ อัล-บักฮุดาดิ) เมื่อกลาง ค.ศ. 2014 คือกลุ่มอาบูไซยาฟ (Abu-Sayyaf: ASG) ในฟิลิปปินส์ และกลุ่มมุจาฮิดีนตะวันออกของอินโดนีเซีย (Mujahidin Indonesia Timur: MIT) ต่อมากลุ่มนักรบเสรีภาพอิสลามบังซาโมโร (The Bangsamoro Islamic Freedom Fighters: BIFF) ในฟิลิปปินส์ ได้ประกาศสวามิภักดิ์ต่อกลุ่มรัฐอิสลาม เพื่อร่วมเป็นเครือข่ายในการปฏิบัติการ รับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ทั้งเงินทุนและการฝึกยุทธวิธี ต่อมาในช่วง ค.ศ. 2015 กลุ่มญะมาอะห์ อันซารุด เดาละห์ (Jemaah Ansharut Daulah: JAD) ในอินโดนีเซีย ประกาศสวามิภักดิ์ต่อ IS โดยยึดมั่นในอุดมการณ์แนวทางที่สุดโต่ง และปฏิบัติการภายใต้ชื่อรัฐอิสลามรวมถึงภายในเครือข่ายยังอำนวยความสะดวกในการเชื่อมต่อระหว่างกลุ่มติดอาวุธอินโดนีเซียกับกลุ่มติดอาวุธในมินดาเนาอีกด้วย (Jadoon et al., 2020) ใน ค.ศ. 2015 กลุ่มญะมาอะห์ อิสลามียะห์ (Jemaah Islamiyah: JI) กลุ่มก่อการร้ายที่มีฐานปฏิบัติการหลักอยู่ในอินโดนีเซีย ประกาศสวามิภักดิ์ต่อกลุ่มรัฐอิสลาม ต่อมาใน ค.ศ. 2016 รัฐอิสลามประกาศให้เกาะบาซิลันทางตอนใต้ของมินดาเนาของฟิลิปปินส์เป็นเขตปกครองของรัฐอิสลาม และแต่งตั้งอิสนิลอน ฮาปิลอน (Isnilon Hapilon) ผู้นำอาบูไซยาฟเป็นผู้นำของรัฐอิสลามในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.2 กลุ่มก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นเครือข่ายของกลุ่ม IS
IS มีสายสัมพันธ์กับกลุ่มก่อการร้ายท้องถิ่นในหลายประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ โดยในบทความวิจัยชิ้นนี้จะกล่าวถึงกลุ่มก่อการร้ายที่เป็นเครือข่ายของ IS ดังนี้

3.2.1 เครือข่ายของกลุ่ม IS ในอินโดนีเซีย

1) กลุ่มญามะอะห์ อิสลามียะห์ (Jemaah Islamiyah: JI)

JI เป็นกลุ่มก่อการร้ายหลักในภูมิภาคที่มีเครือข่ายทั้งในอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ โดยมีเป้าหมายคือการสถาปนารัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่หมายรวมถึงพื้นที่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ทางตอนใต้ของฟิลิปปินส์ และอาจขยายไปถึง สิงคโปร์ บรูไน และทางตอนใต้ของไทย รวมถึงการต่อต้านระบอบของตะวันตก สหรัฐอเมริกา และพันธมิตร ในช่วง ค.ศ. 2014-2015 กลุ่ม IS กำลังเคลื่อนไหวและสร้างชื่อเสียงเพื่อก่อตั้ง รัฐอิสลามในซีเรียและอิรัก ใน ค.ศ. 2014 อาบูบกาการ์ บาเชียร์ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณของกลุ่ม Jemaah Islamiyah (JI) และผู้ก่อตั้งกลุ่ม Jamaah Ansharut Tauhid (JAT) ประกาศให้สัตยาบัน ภักดีต่อ IS เมื่อ กลางเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557 ในเรือนจำ Pasir Putih จ.ชวากลาง ร่วมกับ นักโทษอีกประมาณ 20 คน (The Straits Times, 2014) อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมา ก็มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยต่อการสวามิภักดีต่อ IS ทำให้ความเคลื่อนไหวของ JI แบ่งแยกออกเป็นหลาย กลุ่มย่อย และมีความเป็นไปได้สูงว่าบาเชียร์ประกาศสวามิภักดีในครั้งนี้เพื่อต้องการแรงสนับสนุน ทางด้านการเงินและส่งชาวอินโดนีเซียไปร่วมกับสมรภูมิสู้รบของ IS ในพื้นที่ซีเรียและอิรัก

2) กลุ่มญามะอะห์ อันซารุท เตอาฮีด (Jemaah Ansharut Tauhid: JAT)

JAT เป็นกลุ่มก่อการร้ายที่แยกตัวออกมาจาก JI โดยอาบู บกาการ์บาเชียร์ ผู้นำและผู้ก่อตั้งกลุ่ม JI และ กลุ่ม Majelis Mujahidin Indonesia (MMI) ได้แยกตัวออกมาเมื่อ ค.ศ. 2000 อันเนื่องมาจากความขัดแย้งกับผู้นำคนอื่น ๆ ต่อมา JAT เข้าไปมีบทบาทในสถานการณ์ ความขัดแย้งอาเจห์ และการเข้าไปเกี่ยวพันนี้ทำให้สมาชิกระดับแกนนำหลายคนของกลุ่ม JAT ถูกจับกุมรวมถึงอาบู บกาการ์ บาเชียร์ด้วย ทำให้เวลาต่อมา JAT จึงไม่ให้ความช่วยเหลือด้านการฝึกฝนทางทหารหรือเกี่ยวพันกับการก่อเหตุโจมตีอีก ซึ่งเหตุนี้ทำให้สมาชิกบางส่วนไม่พอใจที่ กลุ่มไม่มีปฏิบัติการและไม่มีแผนในการโจมตี ทำให้กลุ่มที่ไม่พอใจนี้เริ่มผันตัวกลายเป็นเซลล์ที่ เคลื่อนไหวอย่างอิสระ

ในช่วงหลัง ค.ศ. 2010 กลุ่มที่แยกตัวออกไปจาก JAT นี้จึงมีศักยภาพในการก่อเหตุด้วย ตนเอง อย่างเช่น เหตุระเบิดเมืองเซียร์บอน (Cirebon attack) และเหตุระเบิดโบสถ์คริสต์ในเมือง โซโล (Solo) ขณะที่กลุ่ม JAT ในทางเปิดมุ่งเน้นที่จะทำงานด้านการเผยแพร่ศาสนา ขณะที่ JAT เคลื่อนไหวมากขึ้นแต่ JI ก็หยุดบทบาทและความเคลื่อนไหวไปมากพอสมควรแม้ว่าจะมีการคาดการณ์ว่าน่าจะจะมีสมาชิกจำนวนมากถึงราว 2,000 คน และปฏิเสธการแยกกลุ่มเพื่อ

จัดตั้งของกลุ่ม Jemaah Ansharusy Syari'ah (JAS) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2014 อันเนื่องมาจากความขัดแย้งของอาบู บาการ์ บาเซียร์กับผู้นำกลุ่ม JAT บางส่วนและข้อโต้แย้งกรณีการประกาศสวามิภักดิ์ต่อกลุ่ม IS ในช่วง สิงหาคม 2014 (Arianti, 2016)

3) กลุ่มมูญาฮิดินอินโดนีเซียตีร์มูร์ (Mujahidin Indonesia Timur: MIT)

กลุ่มมูญาฮิดินอินโดนีเซียตีร์มูร์หรือกลุ่ม MIT ก่อตั้งราว ค.ศ. 2010-2011 โดยนายอูวาวะห์ (Abu Wardah) หรือที่รู้จักในนาม ซานโตโซ (Santoso) อดีตผู้นำกลุ่ม JAT โดย MIT เป็นกลุ่มแรกในอินโดนีเซียที่ประกาศสวามิภักดิ์ต่อกลุ่ม IS (Jadoon et al., 2020) ในช่วงหนึ่ง ซานโตโซเป็นผู้ก่อการร้ายที่ทางการอินโดนีเซียต้องการตัวมากที่สุด เนื่องจากนายซานโตโซมีศักยภาพและความสามารถสูง อีกทั้งมีบุคลิกภาพที่ดึงดูดสมาชิกได้จำนวนมาก ใน ค.ศ. 2009 ซานโตโซสามารถตั้งขบวนการในนามของ MIT ที่มีประสิทธิภาพในพื้นที่โปโซ (Arianti, 2016)

MIT เป็นกลุ่มแรก ๆ ในอินโดนีเซียที่ประกาศสวามิภักดิ์ต่อ IS โดยระบุว่า MIT พร้อมที่จะทำตามคำสั่งของ IS ซึ่งเชื่อว่าการประกาศสวามิภักดิ์ของซานโตโซในครั้งนั้นเขาต้องการทำให้ MIT มีความน่าเชื่อถือมีสายสัมพันธ์กับกลุ่มก่อการร้ายสากล และได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและอาวุธต่าง ๆ ซึ่งในภายหลังเพียงไม่กี่เดือนนับแต่การประกาศสวามิภักดิ์ พบว่า MIT มีศักยภาพด้านอาวุธและการก่อเหตุที่สูงขึ้น เชื่อว่าเกิดจากการสนับสนุนและตอบสนองของ IS (Jadoon et al., 2020) ซึ่งอูบับักร์อัล-บักฮุดาดี เคาะลีฟะห์แห่ง IS ได้ประกาศว่าอินโดนีเซียเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ IS จะทำการปลดปล่อยต่อไป

4) กลุ่มญามาอะห์ อันซารุต เดาเลาะห์ (Jemaah Ansharut Daulah: JAD)

กลุ่มญามาอะห์ อันซารุต เดาเลาะห์ หรือ JAD ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 2015 ในฐานะเป็นองค์กรเครือข่ายที่มีสมาชิกชาวอินโดนีเซียหัวรุนแรงจำนวนกว่า 20 คน ที่ประกาศสวามิภักดิ์ต่อกลุ่ม IS โดยผู้ที่เป็นก่อตั้งกลุ่มคือ อามาน अबดุลเราะห์มาน (Aman Abdurrahman) ร่วมกับการสนับสนุนของไอวาน ดาร์มาวาน (Iwan Darmawan) ซึ่งระหว่างการก่อตั้งและการดำเนินงานของ JAD ทั้งสองถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ดยอามาน अबดุลเราะห์มานเป็นผู้รับเอาอุดมการณ์ของกลุ่ม IS มาเผยแพร่ในเรือนจำและประกาศว่าการก่อเหตุต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ JAD ประกาศสวามิภักดิ์ต่อกลุ่ม IS เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2014 (Jadoon et al., 2020)

หากพิจารณาในภาพรวมแล้วสำหรับสถานการณ์ในอินโดนีเซียกลุ่มที่เคลื่อนไหวและรับแนวคิดและแรงบันดาลใจจากกลุ่มรัฐอิสลามส่วนใหญ่แล้วเป็นกลุ่มก่อการร้ายท้องถิ่นที่ถูกผลักดันด้วยมูลเหตุจูงใจทางศาสนาที่เน้นการตีความอย่างสุดโต่งรุนแรง ไม่ใช่กลุ่มที่มีมูลเหตุจูงใจเกี่ยวกับความเป็นชาตินิยมแต่อย่างใด โดยการประกาศสวามิภักดิ์ในช่วงต้นของการประกาศจัดตั้งรัฐคอลีฟะห์เหตุผลประการหนึ่งก็คือต้องการเกาะกระแสและหวังการสนับสนุน

ทรัพยากรจากกลุ่ม IS อย่างไม่ก็ดินนอกจากการเกาะกระแสและหวังทรัพยากรก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า อิทธิพลและความเชื่อของกลุ่ม IS ก็มีอิทธิพลกับกลุ่มก่อการร้ายในอินโดนีเซียมากด้วย เห็นได้จากการที่หลายกลุ่มประกาศสนับสนุนและสวามิภักดิ์ต่อกลุ่ม IS และแม้ว่า IS จะเริ่มเสื่อมถอยลงในเวลาต่อมาแต่ก็ยังมีกลุ่มที่ยึดมั่นในอุดมการณ์แบบ IS โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการจัดตั้งรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.2.2 เครื่องมือของกลุ่ม IS ในมาเลเซีย

มาเลเซียเผชิญความรุนแรงในรูปแบบของการก่อการร้ายมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน นับแต่ช่วง ค.ศ. 1948-1960 มาเลเซียก็มีภัยคุกคามจากกลุ่มอัลกออิดะห์และกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับอัลกออิดะห์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างเช่นกลุ่มกัมปูลันมูญาฮิดินมาเลเซีย (Kumpulan Mujahidin Malaysia: KMM) รวมถึงความเคลื่อนไหวของกลุ่ม JI ซึ่งมีเป้าหมายคือการจัดตั้งรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Sibalinggam, 2016, p. 53) ดังนั้น มาเลเซียจึงเป็นพื้นที่ซึ่งประสบกับภัยคุกคามจากก่อการร้ายมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นพื้นที่ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มดารุลอิสลาม (Darul Islam) ในอินโดนีเซีย รวมถึงอิทธิพลจากกลุ่ม JI ก็ได้แพร่กระจายเข้ามาในมาเลเซียด้วย โดยอาจกล่าวได้ว่ามาเลเซียเป็นพื้นที่อันเป็นเครือข่ายของ JI นอกประเทศแห่งแรก (สุภาศักดิ์พรธม ตั้งตรงไพโรจน์, 2549) จวบจนกระทั่งช่วงเวลาที่กลุ่ม IS กำลังรุ่งเรือง มาเลเซียก็เป็นประเทศแรก ๆ ที่เจอกับปัญหาประชากรมาเลเซียเดินทางไปร่วมรบกับ IS ในพื้นที่ซีเรียและอิรัก โดยตั้งแต่ ค.ศ. 2014 มาเลเซียตรวจพบกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม IS ในรูปแบบทั้งประชากรที่ต้องการเดินทางไปร่วมกับสมรภูมिरบในซีเรียและอิรัก และความพยายามในการก่อเหตุภายในประเทศ โดยใน ค.ศ. 2014 ทางกรมมาเลเซียสามารถจับกุมผู้ที่วางแผนจะเดินทางไปร่วมรบกับ IS ในพื้นที่ซีเรียและอิรักกว่า 40 ราย (Chan, 2015)

นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีกลุ่มเครือข่ายที่เกิดขึ้นใหม่ หรือแตกสาขาย่อยจากเครือข่ายเดิม แสดงออกว่าสนับสนุนกลุ่ม IS โดยในช่วงมิถุนายน ค.ศ. 2014 ปรากฏข่าวสารจากแหล่งข่าวว่ามีกลุ่มใหม่ ๆ ในมาเลเซียเกิดขึ้นทั้งหมด 4 กลุ่ม โดยมีการเปิดเผยเฉพาะตัวย่อ ได้แก่ BKAW, BAJ, DIMzia และ ADI (Chan, 2015) และยังพบการเคลื่อนไหวของกลุ่มกัมปูลันมูญาฮิดินมาเลเซีย (Kumpulan Mujahidin Malaysia: KMM) โดยนายอาหมิน บาโซ (Amin Bacho) และ ซุลกิฟิ บิน ไฮ (Zulkifli bin Hir) โดยมีการเชื่อมต่อด้านการปฏิบัติการกับกลุ่มในฟิลิปปินส์ โดยกลุ่มเหล่านี้ได้จัดตั้งค่ายฝึกและบ้านพักที่ใช้พบปะซึ่งถูกเปิดเผยและจับกุมในปีเดียวกัน โดยกลุ่มเหล่านี้สนับสนุนกลุ่ม IS และมีเป้าหมายในการจัดตั้งรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Chan, 2015)

สำหรับมาเลเซียจะพบว่าอิทธิพลของกลุ่ม IS สามารถแพร่กระจายในมาเลเซียได้อย่างจำกัดมากกว่า เพราะแนวคิดและยุทธวิธีที่กลุ่ม IS ใช้มีความรุนแรงอย่างมากและหลายอย่าง

ขัดกับหลักศาสนา รัฐบาลมาเลเซียก็ดำเนินการอย่างรวดเร็วที่จะทำความเข้าใจกับประชาชนว่าการดำเนินงานของกลุ่มรัฐอิสลามเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องและส่งผลร้ายกับประชาชนที่หลงเชื่อ กลุ่มรัฐอิสลาม ดังจะเห็นได้จากการออกสมุดปกขาว (white paper) เมื่อ ธันวาคม พ.ศ. 2557 (Chan, 2015) เพื่อให้ความกระจ่างกับประชาชนว่าการดำเนินงานของกลุ่มรัฐอิสลามคือการกระทำที่ไม่ชอบธรรมทางศาสนาและประชาชนไม่ควรหลงเชื่อ อีกทั้งรัฐบาลยังดำเนินการสกัดกั้นไม่ให้คนเดินทางไปร่วมรบกับกลุ่มรัฐอิสลามได้อย่างรวดเร็ว โดยอาศัยกฎหมายพิเศษและมาตรการต่าง ๆ ทำให้มาเลเซียสามารถสกัดกั้นผู้ที่ต้องการเดินทางไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.2.3 เครือข่ายของกลุ่ม IS ในฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีกลุ่มเครือข่ายของกลุ่ม IS เคลื่อนไหวอย่างป็นรูปธรรมมากที่สุด ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลายกลุ่มในฟิลิปปินส์ประกาศสวามิภักดิ์ต่อกลุ่ม IS ตั้งแต่ช่วงกลาง ค.ศ. 2014 โดยกลุ่มที่ประกาศสวามิภักดิ์ได้แก่ กลุ่ม อาบูซายาฟ (Abu sayaf) นำโดย อิสนิลอน ฮาปิลอน (Isnilon Hapilon) กลุ่ม BIFF หรือกลุ่ม Bangsamoro Islamic Freedom Fighter (BIFF) กลุ่ม Dawlatul Islamiyah Waliyatul (DIWM) และกลุ่มมาอูเต้ หรือที่เรียกว่า กลุ่ม Darul Islam Ranou

1) กลุ่มอาบูซายาฟ (Abu Sayyaf Group: ASG)

กลุ่ม ASG เป็นหนึ่งในกลุ่มก่อการร้ายที่ใช้ความรุนแรงมากที่สุดในฟิลิปปินส์ ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1991 โดยอับดูราจัก อับบูการ์ จันจาลานี (Abdurajak Abubakar Janjalani) ซึ่งแยกตัวออกมาจากกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติโมโร (MNLF) กลุ่ม ASG ปฏิบัติการทางตอนใต้ของฟิลิปปินส์เป็นหลัก แต่ยังคงมีกลุ่มสาขาอยู่ในตะวันออกของมาเลเซีย เป้าหมายหลักของ ASG คือการจัดตั้งรัฐอิสลามในเขตมินดาเนาตะวันตกและหมู่เกาะซูลู และเพื่อทำสงครามญิฮาดกับรัฐบาลฟิลิปปินส์เพื่อตอบโต้ต่อความโหดร้ายที่กระทำต่อชาวมุสลิมในฟิลิปปินส์ กลุ่มมีเป้าหมายเพื่อจัดตั้งรัฐอิสลามอิสระในฟิลิปปินส์ ซึ่งรวมถึงการเสริมสร้างความศรัทธาศาสนาอิสลามอย่างเข้มข้นในภาคใต้ของฟิลิปปินส์ ขจัดการกดขี่มุสลิม และเพื่อจัดตั้ง

ในช่วงกลาง ค.ศ. 2014 อิสนิลอน ฮาปิลอน (Isnilon Hapilon) ผู้นำกลุ่ม ASG ในขณะนั้น ประกาศสวามิภักดิ์ต่อกลุ่ม IS ต่อมาใน ค.ศ. 2016 IS ประกาศยอมรับคำสาบานตนบางส่วนต่อสาธารณชนและประกาศแต่งตั้งให้ฮาปิลอนเป็น “ผู้นำกองกำลังรัฐอิสลามทั้งหมดในฟิลิปปินส์” (Emir of all Islamic State forces in the Philippines) หลังจากนั้น การปฏิบัติการได้ส่งสัญญาณถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ โดยเปลี่ยนเป็นกลุ่มก่อการร้ายในฐานะเครือข่ายของรัฐอิสลาม มีความสามารถในการสร้างพันธมิตรกับกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มมาอูเต้ (Maute group) และกลุ่ม

อันซารุล คิลาฟะห์ (Ansarul Khilafah) เพื่อต่อสู้กับกองทัพฟิลิปปินส์ ซึ่งมีลักษณะขององค์กรที่คล้ายคลึงกับ IS (Banlaoi, 2007)

เหตุการณ์ครั้งสำคัญ คือ สมรภูมิมังการาวิ หรือการปิดล้อมเมืองมาราวิ นำโดยกลุ่มติดอาวุธที่ประกาศสวามิภักดิ์ต่อ IS ได้แก่ กลุ่ม ASG และกลุ่ม Maute โดยทั้งสองกลุ่มเข้ายึดครองเมืองมาราวิในมินดา ซึ่งเป็นเมืองที่มีประชากรเป็นชาวมุสลิมมากที่สุดของประเทศ กลุ่มติดอาวุธมีการประกาศดินแดนที่ยึดได้ว่าเป็น Wilayat หรือ วิลายัต (จังหวัด) ของกลุ่ม IS หรือรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนการทำสงครามศักดิ์สิทธิ์เพื่อสร้างรัฐอิสลามแบบอุดมคติ และได้สร้างแรงบันดาลใจ รวมถึงดึงดูดมุสลิมและนักรบต่างชาติที่มีอุดมการณ์แบบเดียวกันให้เข้าร่วม การโจมตีดังกล่าวขยายวงกว้างจนประธานาธิบดีโรดริโก ดูเตอร์เต (Rodrigo Duterte) ประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่ (Lewis, 2018) ซึ่งการปะทะระหว่างกลุ่มติดอาวุธและกองกำลังความมั่นคงของฟิลิปปินส์ยืดเยื้อนานกว่า 5 เดือน ตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม - 23 ตุลาคม ค.ศ. 2017 ส่งผลให้ผู้คนกว่า 350,000-40,000 คน ต้องอพยพออกจากพื้นที่ เนื่องจากบ้านเมืองพังเสียหายจากการโจมตีทางอากาศและการยิงปะทะระหว่างกลุ่มติดอาวุธและกองกำลังความมั่นคง การปะทะในครั้งนี้นับส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธเสียชีวิตมากกว่า 800 คน ขณะที่กองกำลังความมั่นคงมีจำนวนผู้เสียชีวิต 162 คน (Regan, 2019)

2) กลุ่มมาอูเต (Maute group) หรือรัฐอิสลามลาเนา (Islamic State of Lanao)

เป็นกลุ่มก่อการร้ายกลุ่มหนึ่งในฟิลิปปินส์ โดยทั่วไปจะเรียกว่ากลุ่มมาอูเตเพราะผู้นำระดับสูงประกอบด้วยสมาชิกตระกูลมาอูเตทั้งหมด ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 2012 โดยโอมาร์คฮายัม มาอูเต (Omarkhayam Maute) และ अबดุลลาห์ มาอูเต (Abdullah Maute) ชาวมาราเนาอาศัยอยู่ในจังหวัดลาเนา เดล ซูร์ ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตปกครองตนเองมินดาเนาภาคใต้ของประเทศ โดยเชื่อว่าพี่น้องมาอูเตมีสายสัมพันธ์กับผู้สนับสนุน IS ในตะวันออกกลาง ตลอดจนมีสายสัมพันธ์ทางครอบครัวที่แน่นแฟ้นกับผู้นำกลุ่ม MILF ระดับสูงบางคน รวมถึงฮาบิลอนผู้นำกลุ่ม ASG ทำให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลและค่ายฝึกทางทหารของกลุ่มก่อการร้ายกระแสหลักในฟิลิปปินส์ (Hwang, 2019)

กลุ่ม Maute ประกาศสวามิภักดิ์ต่อ IS และสาบานว่าจะจงรักภักดีต่ออบู บักร อัล-บักฮาดาดิ (Abu Bakr al-Baghdadi) ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2015 ไม่นานหลังจากการที่ทั้งสองได้รับการศึกษาในตะวันออกกลางมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของพวกเขาในการยอมสวามิภักดิ์ต่อ IS หรือไม่ นักวิชาการบางกลุ่มเชื่อว่า Maute ยอมสวามิภักดิ์เพื่อจุดประสงค์ในการดึงดูดความสนใจและการได้รับเงินทุนสนับสนุน อย่างเหตุการณ์การปิดล้อมเมืองมาราวิ ซึ่งเริ่มขึ้นในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2017 Maute ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากทั้ง IS และผู้สนับสนุนในพื้นที่ (Jadoon et al., 2020) นอกจากนี้ เหตุการณ์ดังกล่าวยังสะท้อนภัยคุกคามจาก IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เด่นชัดมากเป็นครั้งแรก

ในสมรภูมิแห่งมาราวี ค.ศ. 2017 กลุ่มก่อการร้ายนำโดย Maute, ASG, AKP และกลุ่มติดอาวุธท้องถิ่น เข้ายึดเมืองมาราวี ตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม - 23 ตุลาคม ค.ศ. 2017 มีรายงานว่ากลุ่มติดอาวุธหลายคนเคลื่อนพลไปทั่วเมือง มีการชูธงสีดำสัญลักษณ์ของ IS ยึดสถานที่ราชการ จับประชาชนในพื้นที่เป็นตัวประกัน รวมถึงสังหารประชาชนและเผยแพร่วิดีโอผ่านสื่อออนไลน์ เป้าหมายของการยึดครองเมืองมาราวีคือความพยายามที่จะทำให้พื้นที่ดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการว่าเป็นส่วนหนึ่งของ IS หรือรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การปิดล้อมเมืองมาราวีนั้น ได้รับการสนับสนุนทางการเงินและอาวุธ ยุทธโศกกรรมในระหว่างการสู้รบจากทั้ง IS และผู้สนับสนุนในพื้นที่ รวมถึงได้สร้างแรงบันดาลใจและดึงดูดผู้ที่มีอุดมการณ์แบบเดียวกันให้เข้าร่วม เหตุการณ์ทวีความรุนแรงจนกระทั่งประธานาธิบดีดูเตอร์ตประกาศกฎอัยการศึกและเปิดปฏิบัติการตอบโต้ (Hwang, 2019)

3) กลุ่มนักรบเสรีภาพอิสลามบังสาโมโร (The Bangsamoro Islamic Freedom Fighters: BIFF)

กลุ่ม BIFF เป็นกลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่เคลื่อนไหวอยู่ในภาคใต้ของฟิลิปปินส์ มีอุดมการณ์เพื่อจัดตั้งเขตปกครองตนเองของชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมฟิลิปปินส์ หรือที่เรียกว่าชาวโมโร ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนเกาะมินดาเนา BIFF ก่อตั้งขึ้นโดยอาเมอริล อัมบรา กาโต (Ameril Umbra Kato) ใน ค.ศ. 2010 ซึ่งเคยเป็นสมาชิกกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (MILF) แต่เนื่องจาก MILF มีการเจรจาสันติภาพกับรัฐบาล กาโตจึงแยกออกมาตั้งกองกำลังนักรบเสรีภาพอิสลามโมโรขึ้น เพื่อโจมตีรัฐบาลฟิลิปปินส์และทำลายการเจรจาสันติภาพ (Mapping Militant Organizations, 2018) โดยยืนยันว่าต้องการเป็นเอกราช ไม่ยอมรับอำนาจจากรัฐบาลกลาง

กลุ่ม BIFF มีนัยสำคัญต่อทั้งกลุ่ม MILF และกระบวนการสันติภาพในภาคใต้ของฟิลิปปินส์ แม้ว่ากลุ่มจะมีขนาดเล็กก็ตาม แต่เนื่องจากมีจุดยืนที่ไม่ประนีประนอมกับรัฐบาลและมุ่งมั่นในการทำสงครามแย่งชิงดินแดนบ้านเกิดของชาวมุสลิมให้เป็นอิสระ เพื่อปลดปล่อยชาวมุสลิมกลุ่มน้อยจากความยากจนและการถูกทอดทิ้งในฟิลิปปินส์ ส่งผลให้ BIFF ได้รับความสนับสนุนอย่างดี BIFF ปะทะกับกองทัพฟิลิปปินส์อย่างต่อเนื่อง เกรโกริโอ ปิโอ คาทาบัง (Gregorio Pio Catapang) ผู้บัญชาการกองทัพในขณะนั้น ประกาศในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2015 ถึงปฏิบัติการเชิงรุกอย่างเต็มรูปแบบเพื่อต่อต้าน BIFF ซึ่งการรุกปราบปรามส่งผลให้สมาชิกบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก (Fonbuena, 2015) นอกจากการสูญเสียกองกำลังเป็นจำนวนมากแล้ว BIFF ยังสูญเสียผู้นำหลายครั้ง จากการสังหารโดยกองทัพฟิลิปปินส์ ทำให้กลุ่มได้แยกออกเป็นฝักฝ่าย (Hart, 2018) ทั้งนี้ ท่ามกลางความไม่แน่นอนเกี่ยวกับทิศทางและความเป็นผู้นำ กลุ่ม BIFF ได้ประกาศสวามิภักดิ์ต่อ IS ใน ค.ศ. 2016

สำหรับฟิลิปปินส์นับว่าเป็นประเทศที่มีเครือข่ายของรัฐอิสลามอย่างหนาแน่นมากที่สุด และมีการดำเนินการเชื่อมต่อกันอย่างเป็นรูปธรรม เห็นได้จากกลุ่มรัฐอิสลามเคยประกาศอย่างเป็นทางการว่าฟิลิปปินส์เป็นหนึ่งในพื้นที่ของรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังมีสงครามภายในมาราวิที่กลุ่มรัฐอิสลามเข้ามาเกี่ยวพันด้วย จะเห็นได้ว่า IS สามารถเชื่อมต่อกับกลุ่มก่อการร้ายในฟิลิปปินส์ได้มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยในช่วงแรกกลุ่มก่อการร้ายในฟิลิปปินส์เช่นเดียวกับกลุ่มก่อการร้ายอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่หวังเกาะกระแสและการสนับสนุนทรัพยากรจากกลุ่มรัฐอิสลาม นอกจากนี้มีอุดมการณ์และเป้าหมายในการจัดตั้งรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมีฟิลิปปินส์เป็นศูนย์กลาง

สำหรับประเทศไทยรัฐบาลปฏิเสธว่าไม่มีคนไทยเดินทางไปร่วมกับรัฐอิสลามมาก่อน (สำนักข่าวอิศรา, 2558) และฝ่ายความมั่นคงยืนยันว่าไม่มีสายสัมพันธ์ของกลุ่ม IS กับกลุ่มก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ไทยไม่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มรัฐอิสลาม เพราะสำนักคิดและความเชื่อทางศาสนาของมุสลิมชาวไทยค่อนข้างมีความเข้มแข็งและปฏิเสธการกระทำที่ขัดกับหลักการทางศาสนา ทำให้อิทธิพลของ IS เข้าสู่ประเทศไทยได้ยาก อีกทั้งกลุ่มก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเป้าหมายชัดเจนคือการแบ่งแยกดินแดนหรือการจัดตั้งเขตปกครองตนเอง ซึ่งรากฐานของปัญหาคือความขัดแย้งทางชาติพันธุ์มากกว่าความขัดแย้งทางศาสนา อีกทั้งกลุ่มก่อความไม่สงบต้องการปฏิเสธการกระทำในลักษณะก่อการร้ายสากลและการปฏิบัติการที่ไม่มี ความชอบธรรมซึ่งอาจทำให้เสียการสนับสนุนจากมวลชนในพื้นที่ได้

4. สภาพการณ์และกลยุทธ์การเคลื่อนไหวของกลุ่ม IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้สภาวะการณ์การระบาดโควิด-19

4.1 กลยุทธ์ความเคลื่อนไหวของกลุ่ม IS ในระดับสากลภายใต้สถานการณ์การระบาดโควิด-19

สหรัฐฯ และพันธมิตรได้เริ่มโจมตีกลุ่ม IS เพื่อหยุดยั้งการยึดครองพื้นที่และการขยายอำนาจของกลุ่ม IS มาตั้งแต่ปี ช่วงกลางปี 2014 การโจมตีมีทั้งการโจมตีทางอากาศ (air strike) รวมถึงการฝึกกองกำลังให้กับหน่วยกองกำลังประชาธิปไตยซีเรีย Syrian Democratic Forces (SDF) เพื่อต่อสู้ภาคพื้นดินกับกลุ่ม IS การสู้รบเพื่อทำลายศักยภาพของ IS ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งช่วงเดือนมีนาคม ค.ศ. 2019 สหรัฐฯ และหน่วย SDF สามารถยึดเมืองแบกฮูซ (Baghouz) ซึ่งถือเป็นฐานที่มั่นสุดท้ายและเป็นการยุติรัฐคอดีเฟอะห์ในอิรักและซีเรียทางกายภาพได้ในที่สุด (Caves, 2019) รวมถึงการสังหารนายอับู บักร์ อัล-บักฮุดาดิ

(Abu Bakr al-Baghdadi) ผู้นำกลุ่ม IS เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2019 (Azman, 2021) จึงอาจกล่าวได้ว่าในช่วง ค.ศ. 2017-2018 เป็นช่วงเวลาที่กลุ่ม IS กำลังเริ่มเสื่อมถอยลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของศักยภาพ ต่อมาในปลายปี 2019 ที่การแพร่ระบาดของโควิด-19 กำลังเริ่มต้นขึ้นและเริ่มแพร่กระจายไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลก IS ปรับกลยุทธ์การดำเนินงานหลายด้านในช่วงการระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อแสวงประโยชน์จากสถานการณ์การระบาดของโรค ซึ่งโฆษณาชวนเชื่อนี้นำไปสู่การเรียกร้องให้ผู้ที่ศรัทธาในกลุ่ม IS อาศัยช่วงเวลานี้ในการออกปฏิบัติการ

ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19 กลุ่ม IS ได้แสวงประโยชน์จากสถานการณ์โรคระบาดและใช้โอกาสที่รัฐต่าง ๆ กำลังอ่อนแอและต้องมุ่งเน้นการรับมือกับสถานการณ์โควิด โดยฉวยโอกาสนี้ในการกระตุ้นให้สมาชิกที่ศรัทธาในกลุ่ม IS หาทางออกปฏิบัติการโดยกลยุทธ์และความเคลื่อนไหวของ IS ภายหลังจากการระบาดที่ชัดเจนมากที่สุดคือ การเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อ โดยเรื่องเล่าที่กลุ่มรัฐอิสลามเผยแพร่ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบด้วยหลายประเด็น ดังนี้

4.1.1 โรคระบาดใหญ่ : บทลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์จากพระเจ้า (Devine Retribution)

ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19 กลุ่มไอเอสได้แสวงประโยชน์จากสถานการณ์โรคระบาดและใช้โอกาสที่รัฐต่าง ๆ กำลังอ่อนแอและต้องมุ่งเน้นการรับมือกับสถานการณ์โควิด โดยฉวยโอกาสนี้ในการกระตุ้นให้สมาชิกที่ศรัทธาในกลุ่มไอเอสหาทางออกปฏิบัติการโดยกลยุทธ์และความเคลื่อนไหวของไอเอสภายหลังจากการระบาดที่ชัดเจนมากที่สุดคือ การเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อที่เชื่อมโยงกับการเกิดขึ้นของโรคระบาด นับแต่การเกิดโรคระบาดชุมชนของไอเอสในโลกออนไลน์ต่างก็แชร์ข่าวสารเกี่ยวกับโควิด-19 โดยมีการแสดงความเห็นว่าการระบาดใหญ่นี้คือการลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์จากพระเจ้า (devine retribution) โดยมีความมุ่งประสงค์ที่จะลงโทษรัฐที่รังแกชาวมุสลิมอย่างจีน ซึ่งแนวคิดในเรื่องการลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์นี้สอดคล้องกับแนวคิด Al-Thawab wa al-iqab หรือแนวคิดเรื่องการตอบแทนคนทำดีด้วยสวรรค์และการลงโทษแก่คนทำชั่วด้วยนรก (reward and punishment) ในศาสนาอิสลาม แนวคิดนี้หมายถึงเชื่อว่าอัลเลาะห์จะตอบแทนมนุษย์ด้วยความยุติธรรมเสมอ ดังนั้นเราไม่มีทางเชื่อว่าอัลเลาะห์ยุติธรรมได้ครบสมบูรณ์ หากปราศจากการตอบแทนในโลกอันนิรันดร์กาล และเช่นเดียวกันการลงโทษคนประพฤติชั่วก็ควรได้รับโทษอย่างสาสมในความผิดที่ทำ (ชัยวัฒน์ มีสินฐาน, การสัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2566) หากเปรียบเทียบแนวคิดนี้กับแนวคิดเรื่อง “บทลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์” ของกลุ่มไอเอสหมายถึง ไอเอสได้ตีความว่ารัฐที่เป็นศัตรูต่อศาสนาอิสลาม หรือทำร้ายทำลายชาวมุสลิมอย่างเช่น จีน สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ในโลกตะวันตก หรือแม้แต่อิหร่านที่มีความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างจากไอเอส จึงได้รับการแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นบทลงโทษ ทั้งนี้ ในสังคมชาวมุสลิมโดยทั่วไปมีการพูดถึงการลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์กันอย่าง

แพร่หลายแม้ว่าจะไม่ใช่มุสลิมที่มีแนวคิดหัวรุนแรงก็ตาม มีบางส่วนที่มองว่าการเกิดขึ้นของโรคระบาดเป็นประสงค์ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของโลกนอกศาสนาหรือผู้ทำร้ายทำลายศาสนาอิสลาม

จนกระทั่งประมาณหนึ่งเดือนหลังการเริ่มต้นระบาด คือ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ไอเอสได้ตอบรับความเห็นเรื่องบทลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์จากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของโลกในสื่อรายสัปดาห์ออนไลน์ของไอเอส นิตยสารอัลนาบา (Al-Naba) ฉบับที่ 218 และ 219 ว่าการระบาดใหญ่นี้เป็นการลงโทษจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีน รวมถึงอิหร่านและประเทศตะวันตก ที่สำคัญในกรณีของอิหร่านมีการกล่าวถึงการลงโทษมุสลิมชาวชีอะห์และเรียกร้องให้กลับใจเพื่อหวนคืนสู่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของโลก โดยการเผยแพร่เรื่องเล่านี้ยิ่งเป็นการกระตุ้นความเกลียดชังชาวมุสลิมชีอะห์และมุสลิมทั่วไปที่มีแนวคิดแตกต่างจากไอเอสด้วย นอกจากนี้ยังระบุให้สมาชิกหรือผู้ศรัทธาในกลุ่มไอเอสแสวงประโยชน์จากสถานการณ์โรคระบาดเพื่อปลดปล่อยมุสลิมที่ถูกคุมขังและเรียกร้องให้ยกระดับในการกดดันศัตรูให้เพิ่มมากขึ้นด้วยวิธีการใดก็ได้และการปฏิบัตินั้นเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะรับประกันความปลอดภัยจากโรคระบาด (Azman, 2019)

4.1.2 สงครามแห่งการยืดยาด (The War of Attrition): การดำรงอยู่และขยายตัวออกไป (Remaining and Expanding)

ความพ่ายแพ้และการสูญเสียพื้นที่การสู้รบของกลุ่ม IS ไปตลอดจนการเผชิญสถานการณ์ที่ยากลำบากอย่างการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 IS ได้เผยแพร่เรื่องเล่าที่นำมาบิดเบือนความตกต่ำและพ่ายแพ้ของกลุ่ม คือการกล่าวถึงสงครามแห่งการยืดยาดต่อสู้ (the war of attrition) โดยชุดความคิดนี้เคยถูกพูดถึงในคำกล่าวของ นายอับู บักร อัล-บักฮาดดี (Abu Bakr al-Baghdadi) เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2019 ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนที่ IS จะถูกสหรัฐฯ โจมตีจนสูญเสียพื้นที่รัฐคอดีฟะห์อย่างสิ้นเชิง เขากล่าวว่า สงครามนี้เป็นการต่อสู้ระยะยาว (long fight) ที่นักรบของ IS จะแสดงให้เห็นว่าเรามีความอดทนที่จะเอาชนะศัตรูภายใต้สงครามแห่งการยืดยาด มีการกล่าวถึงสโลแกนเรื่อง “Bagiyah wa tatamaddad” (remaining and expanding) คือการดำรงอยู่และขยายตัวออกไป ซึ่งการเผยแพร่สโลแกนชุดนี้เป็นการยืนยันกับเครือข่ายของ IS ทั่วโลกว่า IS นั้นยังไม่พ่ายแพ้ และพร้อมยืดยาดเพื่อขยายอาณาเขตและเครือข่ายของกลุ่มต่อไป อามูฮัมซาร์ อัลกูราซี (Abu Hamzah Al-Qurasyi) โฆษกกลุ่ม IS ก็เคยเผยแพร่คลิปเสียงของเขาในเดือนมกราคม ค.ศ. 2020 เรียกร้องให้สมาชิกกลุ่ม IS อดทนอดกลั้นและเรียกร้องให้ก่อเหตุโดยอาศัยการปฏิบัติการลับเพื่อแพร่ขยายและดำรงอิทธิพลของ IS ต่อไป ต่อมาในเดือนพฤษภาคมปีเดียวกัน หลังจากการเผยแพร่คลิปเสียงครั้งแรกของอามูฮัมซาร์ เขาได้ออกมาเผยแพร่คลิปเสียงอีกเป็นครั้งที่ 2 เพื่อกล่าวอ้างถึงความสำเร็จในการก่อเหตุในพื้นที่ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าภายใน 2 เดือน (Azman, 2021) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในช่วง

การระบาดของโควิด-19 การเน้นหนักงานด้านการโฆษณาชวนเชื่อผ่านช่องทางออนไลน์ของกลุ่ม IS ประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี เพราะภายใต้สถานการณ์โรคระบาด IS ก็ยังกระตุ้นให้ผู้สนับสนุนทั่วโลกลงมือก่อเหตุได้ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ

4.1.3 การดำรงอยู่และไม่พ่ายแพ้โดยใช้ออนไลน์ ญิฮาด (Online Jihad)

การปลุกฝังอุดมการณ์และเรื่องเล่าต่าง ๆ ของ IS เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การเคลื่อนไหวของ IS ยังดำรงอยู่ แม้จะสูญเสียพื้นที่ปฏิบัติการในซีเรียและอิรัก แต่เรื่องเล่าต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า IS ยังไม่พ่ายแพ้ เพียงแต่รอวันเวลากลับมาได้รับชัยชนะอีกครั้ง IS ยังมีเรื่องเล่าอื่น ๆ ที่แสวงประโยชน์จากสถานการณ์โควิด นอกจากเรื่องบทลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์ เช่น สถานการณ์โรคระบาดใหญ่สอดคล้องกับเรื่องวันสิ้นโลกที่ IS เคยอ้างถึงในอดีตกำลังดำเนินมาถึง รวมถึงการถอนกำลังของแคนาดา สเปน อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาในพื้นที่ซีเรียและอิรักในช่วงโควิด แสดงให้เห็นว่าศัตรูกำลังอ่อนแอ รวมถึงเหตุการณ์การสังหารนายพลกอซิม โซเลย์มอณี (Qassim Soleimani) ผู้บัญชาการกองกำลัง Quds ของอิหร่าน ในช่วงมกราคม ค.ศ. 2020 ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นผลร้ายต่อศัตรูของ IS ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้ศัตรูหรือผู้ต่อต้าน IS เคลื่อนไหวได้น้อยลง (Basit, 2020) ดังนั้นจะเห็นว่า IS แสวงประโยชน์จากข่าวสารต่าง ๆ ทั่วโลกนำมาบิดเบือนสร้างภาพลักษณ์ว่ากลุ่มยังแข็งแกร่งไม่พ่ายแพ้ และแม้ภายใต้สถานการณ์โควิดกลุ่ม IS ก็มีความได้เปรียบและจะได้รับชัยชนะในที่สุด

4.2 สภาพการณ์และกลยุทธ์การเคลื่อนไหวของกลุ่ม IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงผลกระทบภายใต้สภาวะการณ์การระบาดของโควิด-19

สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการนำเรื่องเล่า การยื่นหยัดดำรงอยู่ของกลุ่ม IS ซึ่งเป็นสาระสำคัญในการโฆษณาชวนเชื่อของกลุ่มรัฐอิสลามในส่วนกลางมาใช้ด้วยเช่นกัน (Azman, 2021) โดย IS กล่าวถึงปฏิบัติการการโจมตีในฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียในช่วง ค.ศ. 2020 ในนิตยสารอัลนาบา (Al-naba) ซึ่งเป็นนิตยสารรายสัปดาห์ของกลุ่ม ระบุว่า การโจมตีดังกล่าวเกิดขึ้นในพื้นที่ครอบครองของรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นส่วนหนึ่งของแคมเปญ “Battle of Attrition” ซึ่ง IS ประกาศเมื่อเดือนพฤษภาคมและสิงหาคม ค.ศ. 2020 โดยปฏิบัติการประสบความสำเร็จ สะท้อนว่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ เป็นพื้นที่ซึ่งมีการเคลื่อนไหวโดยกลุ่มก่อการร้ายที่เป็นเครือข่ายของ IS อย่างต่อเนื่อง เช่น ความเคลื่อนไหวของกลุ่ม MIT, JAD, JAT, Abu-sayaf และ Maute ในขณะที่ในมาเลเซียและสิงคโปร์ก็พบการเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อการร้ายและความพยายามในการก่อเหตุแต่ความน่าหวังกังวลยังอยู่ในระดับต่ำกว่าอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์

การอุบัติขึ้นของเชื้อไวรัสโควิด-19 เริ่มต้นในช่วงเดือนธันวาคม ค.ศ. 2019 จนระบาดหนักและเริ่มแพร่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ ในช่วงต้นปี 2020 ในช่วงตอนต้นของการระบาดพบว่าอัตราการก่อเหตุและการโจมตีในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลดน้อยลงในทุกประเทศ อันเนื่องมาจากมาตรการของรัฐในการ lockdown และจำกัดการเดินทาง รวมถึงการก่อเหตุหรือการเคลื่อนไหวลักษณะขำมภูมิภาคก็ลดน้อยลงด้วย เหลือเพียงการก่อเหตุภายในประเทศตนเองหรือการก่อเหตุในประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงเท่านั้น (ผู้เชี่ยวชาญด้านการต่อต้านการก่อการร้าย, การสัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2565) อย่างไรก็ตามในช่วง ค.ศ. 2020-2022 ในฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียก็พบว่ามีเหตุการณ์ก่อการร้าย ในขณะที่สิงคโปร์และมาเลเซียพบความพยายามเคลื่อนไหวเพื่อก่อเหตุ แต่ยังไม่สามารถก่อเหตุได้สำเร็จ (ผู้เชี่ยวชาญด้านการต่อต้านการก่อการร้าย, การสัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2565) สอดคล้องกับสถิติตัวชี้วัดการก่อการร้าย (global terrorism index: GTI) ในช่วง ค.ศ. 2020 พบว่าทุกประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นเครือข่ายของกลุ่ม IS มีการก่อเหตุลดน้อยลง มีเพียงฟิลิปปินส์เท่านั้นที่ยังติดอันดับเป็นประเทศลำดับที่ 10 ที่ยังคงมีการก่อการร้ายสูงสุดในโลก โดยใน ค.ศ. 2020 มีการก่อเหตุทั้งหมด 348 ครั้ง อย่างไรก็ตามการก่อเหตุโดยกลุ่มที่สวามิภักดิ์ต่อกลุ่ม IS ในฟิลิปปินส์ไม่ใช่กลุ่มหลักที่ก่อเหตุในจำนวนสถิติทั้งหมด (Institute for Economic and Peace, 2020) ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงสภาพการณ์และการเคลื่อนไหวของกลุ่ม IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้สภาวะการระบาดของโควิด-19 เป็นรายประเทศ

- **อินโดนีเซีย** กลุ่มก่อการร้ายในอินโดนีเซียได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิดในหลายด้านด้วยกัน ประการแรกคือการถูกจำกัดการเคลื่อนไหวอันเนื่องมาจากมาตรการโควิดของภาครัฐ ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบ onsite ถูกจำกัดไปด้วย เช่น การจัดกลุ่มพูดคุยทางศาสนา การฝึกฝนร่างกาย การผลิตวัตถุระเบิด การรวบรวมสะสมอาวุธ สถานการณ์โควิดทำให้อัตราการก่อเหตุก่อการร้ายในประเทศลดลงเป็นอย่างมาก โดยในปี 2022 อินโดนีเซียมีเหตุก่อการร้ายเพียง 1 ครั้ง ลดลงจากปี 2021 ที่มีเหตุก่อการร้าย 6 ครั้ง ในขณะที่มีการตรวจพบการวางแผนก่อเหตุลดลงเช่นเดียวกัน โดยในปี 2022 ตรวจพบการวางแผนก่อเหตุ 5 ครั้ง ลดลงจากปี 2021 ที่มีการตรวจพบทั้งหมด 8 ครั้ง (Rahmah et al., 2023) ซึ่งตัวเลขเหตุก่อการร้ายและการวางแผนที่จะก่อการร้ายลดน้อยลงนี้ เป็นผลจากความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ต่อต้านการก่อการร้ายของอินโดนีเซีย ซึ่งใช้โอกาสจากมาตรการของรัฐเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ผู้ก่อการร้ายเคลื่อนไหวได้น้อยและจำเป็นต้องพำนักเป็นหลักแหล่ง จนสามารถจับกุมและสังหารผู้ก่อการร้ายในประเทศได้จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายที่สนับสนุนกลุ่ม IS (ผู้เชี่ยวชาญด้านการต่อต้านการก่อการร้าย, การสัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2565) โดยในปี 2022 ทางอินโดนีเซียสามารถจับกุมตัว

ผู้ก่อการร้ายได้ทั้งหมด 134 คน ในขณะที่ปี 2021 สามารถจับกุมได้ทั้งหมด 370 คน (Rahmah et al.,2023)

- **มาเลเซีย** ในช่วงการระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง ค.ศ. 2021-2022 ภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายของมาเลเซียยังคงอยู่ในระดับต่ำ มาเลเซียมีเหตุก่อการร้ายเพียงหนึ่งเหตุการณ์เท่านั้นในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นผลจากมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งห้ามการเดินทาง และการปิดด่านพรมแดนต่าง ๆ และอีกปัจจัยสำคัญคือ สถานการณ์ของโรคระบาดในช่วงที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้ก่อการร้ายเองก็จำเป็นต้องสนใจเรื่องความเป็นอยู่และปากท้องมากกว่า การจะเกี่ยวข้องกับก่อเหตุหรือใช้ความรุนแรง (Mok, 2023) นอกจากนี้กลุ่มก่อการร้ายในมาเลเซียที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่ม IS มีเพียงกลุ่มเดียวคือ กลุ่ม Kampulan Mujahideen Malaysia (KMM) ซึ่ง KMM ไม่เคยประกาศสวามิภักดิ์ต่อกลุ่ม IS มาก่อนมีแต่เพียงปรากฏข่าวสารว่ามีสมาชิกที่สนับสนุน IS และเดินทางไปร่วมรบในพื้นที่ซีเรียและอิรัก

อาจกล่าวได้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมาเลเซียประสบภัยคุกคามจากกลุ่มที่เป็นเครือข่ายของ IS ในประเทศในระดับที่น้อยกว่าอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ โดยภัยคุกคามสำคัญก็คือ ขบวนการ JI ในมาเลเซียที่รัฐบาลมาเลเซียพยายามกำจัดให้ได้มากที่สุดนับตั้งแต่หลังเหตุการณ์ 9-11 เป็นต้นมา ขณะเดียวกันภัยคุกคามอีกประการหนึ่งก็คือ ในช่วงที่ IS ประกาศจัดตั้งรัฐคอลิฟะห์มีปรากฏการณ์ที่ชาวมาเลเซียต้องการเดินทางไปร่วมกับรัฐอิสลาม (Jadoon et al., 2020) โดยมีรายงานว่า มีชาวมาเลเซียที่เดินทางไปร่วมกับรัฐอิสลามตั้งแต่ปี 2015 ทั้งหมดจำนวน 91 คน (Barrett, 2017) ส่งผลให้ในปัจจุบันมาเลเซียประสบกับปัญหา “ผู้หวนคืน” (returnee) โดยในปี 2021 คาดว่ามีชาวมาเลเซียที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม IS และเดินทางไปยังซีเรียทั้งหมด 56 คน โดยได้เดินทางกลับมายังประเทศมาเลเซียแล้ว 16 คนในปี 2021 และเดินทางกลับมาเพิ่มเติมอีก 9 คน ในปี 2022 (Jadoon et al., 2020)

- **ฟิลิปปินส์** ในช่วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ค.ศ. 2020-2021 ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายในพื้นที่ทางตอนใต้ของฟิลิปปินส์ลดน้อยลง โดยจำนวนการก่อเหตุก่อการร้ายโดย IS ในมินดาเนาลดน้อยลง จาก ปี 2019 จำนวน 223 เหตุการณ์ เป็น 43 เหตุการณ์ ในปี 2020 อัตราการก่อเหตุที่ลดน้อยลงนี้เกิดจากปฏิบัติการทางทหารของกองทัพฟิลิปปินส์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถสังหารแกนนำสำคัญของกลุ่มก่อการร้ายหลายกลุ่ม แม้ว่าช่วงแรกของการระบาดกลุ่มก่อการร้ายที่สนับสนุน IS ในฟิลิปปินส์พยายามที่จะแสวงประโยชน์จากสถานการณ์ระบาด ด้วยการชักชวนเซลล์สมาชิกใหม่ ๆ ให้ลงมือปฏิบัติการโดยอ้างเหตุผลเรื่องเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นการลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์จากพระเจ้า นอกจากนี้พบว่าในช่วงการระบาดมีปรากฏการณ์การก่อเหตุระเบิดฆ่าตัวตายโดยหญิงหม้ายที่เป็นภรรยาของผู้ก่อการร้ายซึ่งถูก

สังหารโดยเจ้าหน้าที่รัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้แค้นเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำต่อสามีหรือคนในครอบครัว (Rahmah et al., 2021) นอกจากนี้รัฐบาลเขตปกครองตนเองบังซามอโรหรือเรียกว่า BARMM (Bangsamoro Autonomous Region in Muslim Mindanao) ได้จัดโครงการเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ก่อการร้ายกลับตัวและมอบเงินเพื่อจูงใจให้ผู้ก่อการร้ายกลับคืนสู่สังคม โดยมีโครงการที่มอบเงินทุน จัดงานให้รวมถึงจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อการประกอบวิชาชีพในอนาคต ซึ่งสามารถจูงใจผู้ก่อการร้ายให้กลับตัวกลับใจและเข้าร่วมโครงการกับ BARMM ได้ (Rahmah et al., 2023) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในช่วงของการระบาดของโควิด-19 สถานการณ์ด้านการก่อการร้ายในฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่เชื่อมโยงกับ IS มีความเคลื่อนไหวลดน้อยลงอันเนื่องมาจากการปฏิบัติการทางทหารเชิงรุกของรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมา ประกอบกับการถูกจับกุมและสังหารแกนนำต่าง ๆ และโครงการของ BARMM ที่เปิดโอกาสให้ผู้ก่อการร้ายกลับตัวคืนสู่สังคม

4.3 แนวโน้มสถานการณ์การเคลื่อนไหวของกลุ่ม IS ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอนาคต

4.3.1 สถานการณ์โควิดเบาบางลงและการก่อเหตุก่อการร้ายอาจกลับสู่สภาวะปกติ

ในห้วงปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 กำลังค่อย ๆ กลับคืนสู่สถานการณ์ปกติในหลายประเทศ มาตรการปิดด่านพรมแดนถูกยกเลิก การเดินทางระหว่างรัฐกลับคืนสู่สภาพปกติ สถานการณ์การก่อการร้ายในห้วงต่อไปเป็นไปได้ว่ากลุ่มก่อการร้ายจะค่อย ๆ กลับมาเคลื่อนไหวอีกครั้ง เห็นได้จากปัจจุบันขบวนการกลุ่มผิดกฎหมายต่าง ๆ ที่มีส่วนสนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย เช่น การปลอมแปลงเอกสาร การฟอกเงิน การค้ำมนุษย์ การลักลอบขนคนเริ่มกลับมาเคลื่อนไหวตามปกติ (นักวิเคราะห์นโยบายและแผน, การสัมมนา, 20 มกราคม 2566) อย่างไรก็ตามเป็นไปได้ว่าผลจากการปราบปรามของรัฐในห้วงเวลาของการแพร่ระบาดโควิด-19 ที่สามารถทำลายขบวนการและลดศักยภาพการก่อเหตุของบางกลุ่มไปได้ค่อนข้างมาก ในห้วงเวลาจากนี้รัฐต่าง ๆ จำเป็นต้องเฝ้าระวังและรักษาความปลอดภัยในระดับที่เข้มข้นมากขึ้น ควรมีมาตรการตรวจคนเข้าเมืองในระดับที่เคร่งครัด รวมถึงการแสวงหาข่าวกรองยังคงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่จะป้องกันเหตุก่อการร้ายได้

4.3.2 การปลูกฝังอุดมการณ์ความรุนแรงผ่านอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น

ในช่วงเวลาของการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 มาตรการป้องกันการแพร่เชื้อทำให้ผู้คนต้องอยู่กับบ้านมากขึ้น กลุ่ม IS จากที่เคยเคลื่อนไหวเพื่อเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อของกลุ่มในหลายรูปแบบอยู่แล้วยังมีการเคลื่อนไหวทางออนไลน์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังอุดมการณ์ความรุนแรง การสร้างสมาชิกใหม่ผ่านช่องทางทางการพูดคุยส่วนตัว การมุ่งเน้นงานด้านเรื่องเล่าและการโฆษณาชวนเชื่อนี้ ทำให้เนื้อหาที่ผลิตโดยกลุ่ม IS ไปถึงผู้รับสารที่กว้างขวาง

มากขึ้น โดยเฉพาะการใช้ภาษาที่มีความหลากหลายทำให้กลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างทางด้านภาษาและชาติพันธุ์ต่างก็เข้าถึงเนื้อหาที่ IS ผลิตขึ้น และผลจากการเผยแพร่อุดมการณ์ ความรุนแรงอย่างมีประสิทธิภาพนี้ทำให้กลุ่ม IS สามารถสร้างผู้สนับสนุน (supporter) และกลุ่มผู้แสดงความเห็นอกเห็นใจ (sympathizer) เพิ่มมากขึ้น โดยกลุ่มคนเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะกลายเป็นผู้ลงมือก่อเหตุโดยลำพัง (lone wolf) ซึ่งเป็นปัจเจกชนคนทั่วไปและไม่ได้สังกัดกลุ่มก่อการร้ายใด ๆ อย่างเป็นทางการ แต่มีอุดมการณ์ความรุนแรงด้วยตนเองและพร้อมจะก่อเหตุก่อการร้าย นอกจากนี้การสร้างสมาชิกใหม่ผ่านช่องทางออนไลน์ อาจทำให้รูปแบบโครงสร้างการก่อเหตุในอนาคตเปลี่ยนแปลงไป เป็นรูปแบบการก่อเหตุโดยเซลล์อิสระ หรือเซลล์ที่หลับใหล (sleeper cell) มากขึ้น (ผู้เชี่ยวชาญด้านการต่อต้านการก่อการร้าย, การสัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2565) ซึ่งแนวโน้มการก่อเหตุในลักษณะข้างต้นเป็นรูปแบบที่ยากที่รัฐจะทราบข่าวกรองล่วงหน้าก่อนได้ เพราะบุคคลที่ก่อเหตุอาจเป็นคนธรรมดาที่ไม่เคยมีประวัติเกี่ยวข้องกับ การก่อการร้ายมาก่อน

4.3.3 ผู้หญิงจะมีบทบาทในการก่อการร้ายเพิ่มมากขึ้น

กลุ่ม IS เป็นกลุ่มก่อการร้ายที่เปลี่ยนแปลงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้หญิงกับกิจกรรมก่อการร้ายแตกต่างไปจากเดิม เดิมที่ผู้หญิงมีหน้าที่จำกัดเฉพาะเพียงการทำหน้าที่เป็นมารดาและภรรยา แต่ IS เปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถมีส่วนร่วมกับการก่อการร้ายมากขึ้น เช่น ผู้ประสานงาน ผู้สรรหาสมาชิกใหม่ ไปจนถึงมีส่วนร่วมกับการความรุนแรง เช่น เป็นมือระเบิดฆ่าตัวตาย หรือใช้อาวุธปืน เป็นต้น โดยในช่วงของการระบาดโควิด-19 ยิ่งพบการเคลื่อนไหวของผู้หญิงในกิจกรรมการก่อการร้ายมากขึ้นทั้งในอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ เนื่องจากผู้หญิงทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่ระแวดระวังและยากต่อการตรวจพบได้ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าภายหลังที่สถานการณ์โควิดคลี่คลายแล้ว เมื่อรัฐกลับมาเฝ้าระวังภัยคุกคามการก่อการร้ายในระดับเข้มข้นอีกครั้ง กลุ่มก่อการร้ายอาจวางแผนปฏิบัติการโดยใช้ผู้หญิงเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อป้องกันการตรวจพบโดยเจ้าหน้าที่รัฐ อีกทั้งเป็นการตอบสนองต่ออุดมการณ์ของหญิงเหล่านั้นที่ต้องการเป็นผู้ลงมือปฏิบัติการในฐานะผู้สละชีพเพื่อพระเจ้า (Martyr) และการเข้าสู่ประตูหลังความตายอันเป็นนิรันดร์ ซึ่งเป็นการดึงดูดแรงจูงใจของเพศหญิงตามบทบาทและสถานะทางสังคมที่มากกว่าที่เคยเป็น

ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ระเบิดฆ่าตัวตายในฟิลิปปินส์ เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2020 ซึ่งเป็นเหตุที่มุ่งเป้าต่อกองเก็บยานพาหนะของทหาร โดยมีการใช้ระเบิดผูกติดกับมอเตอร์ไซด์ที่จอดอยู่ในบริเวณกองเก็บยานพาหนะ จากนั้นมีระเบิดฆ่าตัวตาย 2 คน จึงจุดระเบิดในพื้นที่ซึ่งภายหลังพิสูจน์ทราบว่าเป็น นานา และ อินดา เน (Nana and Indah Nay) ภรรยาหม้ายของ นอร์แมน ลาซุคา (Norman Lasurca) มีระเบิดฆ่าตัวตายคนแรกของฟิลิปปินส์ และอาบู ทาลฮา

(Abu Talha) สมาชิกกลุ่มอาบูชายาฟโดยเหตุการณ์นี้ทำให้มีผู้เสียชีวิต 14 คน และบาดเจ็บอีก 75 ราย (Rahmah et al., 2023)

5. การอภิปรายผล

ตามทฤษฎีคลื่นสี่ลูกของการก่อการร้ายสมัยใหม่ (the four waves of modern terrorism) ของเดวิด ซี ราโปพอร์ต (Rapoport, 2022) เขาได้อธิบายถึงการก่อการร้ายแบ่งออกเป็น 4 ระลอก โดยอิงจากประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ความรุนแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกราโปพอร์ตระบุว่า การก่อการร้ายในคลื่นลูกที่ 4 จะมีแรงจูงใจสำคัญคือมูลเหตุเชิงทางศาสนา ที่มีวัตถุประสงค์จะต่อสู้เพื่อต่อต้านรัฐโลกียวิสัย (secular state) หรือรัฐในทางโลกซึ่งในความคิดของพวกเขาทำให้รัฐอิสลามในอุดมคตินั้นเสื่อมโทรม จึงจำเป็นต้องต่อสู้ให้ได้มาซึ่งรัฐอิสลามที่สมบูรณ์พร้อม ดังนั้น ความเคลื่อนไหวของกลุ่มรัฐอิสลามที่ประกาศจัดตั้งรัฐเคาะลีฟะห์ที่ดึงดูดชาวมุสลิมจากทั่วโลกให้เข้าร่วมกับกลุ่มในช่วงเวลาที่ผ่านมานั้นสอดคล้องกับทฤษฎีของราโปพอร์ตในคลื่นลูกที่ 4 ส่วนคลื่นลูกที่ 5 ชางราโปพอร์ตทำนายไว้ว่ากลยุทธ์ของกลุ่มก่อการร้ายจะใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญ สอดคล้องกับกลยุทธ์ของกลุ่ม IS ซึ่งใช้การเผยแพร่เรื่องเล่าและโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับโลกในอุดมคติของ IS ผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อสรรหาสมาชิกและผู้สนับสนุนกลุ่ม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทฤษฎีคลื่นสี่ลูกของการก่อการร้ายสมัยใหม่สามารถนำมาอธิบายความเคลื่อนไหวและปฏิบัติการของกลุ่มรัฐอิสลามได้ในช่วงเวลาที่ผ่านมา

โฆษณาชวนเชื่อและเรื่องเล่าของกลุ่มรัฐอิสลามเป็นกลยุทธ์สำคัญของกลุ่มและได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพมาโดยตลอด งานวิจัยหลายชิ้นสะท้อนว่าการทำงานด้านการโฆษณาชวนเชื่อของกลุ่มรัฐอิสลามเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ถูกวางแผนมาอย่างดี (Hasan & Azman, 2020) สามารถก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมทั้งในแง่การสร้างภาพลักษณ์ของกลุ่ม การแสวงหาสมาชิกเพิ่ม รวมถึงการกระตุ้นให้เกิดการก่อเหตุ และแม้ว่าปัจจุบันกลุ่มรัฐอิสลามถูกลดทอนศักยภาพความเคลื่อนไหวไปเป็นอย่างมากจากการโจมตีของสหรัฐฯ และพันธมิตร รวมถึงภายใต้สภาพแวดล้อมของโรคระบาดโควิด-19 ทำให้เกิดข้อจำกัดในหลายด้าน กลุ่ม IS จึงจำเป็นต้องเน้นย้ำงานด้านการโฆษณาชวนเชื่อเพิ่มมากขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่า IS ยังไม่พ่ายแพ้เพียงแต่รอวันที่จะได้พบกับชัยชนะ (war of attrition) เพราะสงครามนี้ไม่ใช่สงครามระยะสั้น แต่เป็นสงครามระยะยาว รวมถึงการกล่าวถึงเชื้อไวรัสโควิด-19 ในฐานะ “บทลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์” (divine retribution) ซึ่งตีความว่ารัฐที่เป็นศัตรูต่อศาสนาอิสลาม หรือทำร้ายทำลายชาวมุสลิม อย่างเช่น จีน สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ในโลกตะวันตก หรือแม้แต่อิหร่านที่มีความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างจาก IS ได้รับการแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นบทลงโทษจากพระเจ้า

นอกจากนี้บทลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องบททดสอบความศรัทธาต่อพระเจ้าเป็นเจ้า (บาลาอู) ซึ่งเชื่อว่าโรคระบาดนั้นเป็นบททดสอบศรัทธาจากพระเจ้าเป็นเจ้า โดยบททดสอบอาจจะมาในรูปแบบใดก็ได้ ในช่วงเวลาของโรคระบาดก็เป็นบททดสอบอย่างหนึ่ง และการทดสอบนั้นบางครั้งจะมาในรูปแบบของการเจ็บไข้ได้ป่วย การสูญเสียคนในครอบครัว ซึ่งเป็นการทดสอบว่าเราจะมีความรู้สึก มีความคิดอย่างไรต่อการทดสอบนั้น ๆ หรือจะได้เป็นข้อคิดแก่มนุษย์บ้าง เพราะฉะนั้นเหมือนกับที่ท่านศาสดามูฮัมหมัดได้กล่าวในหะดีษว่า “แท้จริงโลกคุณยาถือเป็นโลกแห่งการทดสอบ ซึ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นี้ มนุษย์จึงต้องมีหลักปฏิบัติตนในช่วงเวลาดังกล่าว (นัสนีน ยะหรีง, 2565)

กลยุทธ์เรื่องเล่าและการโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ ของ IS ในช่วงเวลาของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ IS ซึ่งแม้ในสภาพการณ์แล้วจะสูญเสียพื้นที่และความสามารถในการสู้รบแต่ยังคงดำรงตนและรวบรวมผู้คนที่ยังสนับสนุน IS ได้ในโลกออนไลน์ โดย IS ใช้กลยุทธ์การดำรงอยู่และไม่พ่ายแพ้โดยใช้ออนไลน์ญิฮาด (online jihad) การเผยแพร่การโฆษณาชวนเชื่อและการใช้เรื่องเล่าที่บิดเบือนข้อเท็จจริงต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้สนับสนุน IS ยังหาทางออกปฏิบัติการเหตุก่อการร้ายได้ ยกตัวอย่างเช่น การเผยแพร่สื่อร้ายสปีดฮาออนไลน์ของ IS นิตยสารอัลนาบา (Al-Naba) ฉบับที่ 218 และ 219 ซึ่งขอให้ผู้สนับสนุน IS ทั่วโลกแสวงประโยชน์จากสถานการณ์การระบาดซึ่งช่วงเวลาที่รัฐศัตรูต่างอ่อนแอเพราะหันเหความสนใจเพื่อแก้ไขปัญหาโควิด-19 และมาตรการการรักษาความปลอดภัยต่ำโดยกลุ่มพยายามกระตุ้นให้อาศัยช่วงเวลานี้ในการก่อเหตุโจมตี ซึ่งผลจากรื่องเล่าและโฆษณาชวนเชื่อของกลุ่ม IS ทำให้มีการก่อเหตุเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแอฟริกา ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปแอฟริกาพบว่าได้กลายเป็นพื้นที่ปฏิบัติการของกลุ่ม IS ที่สามารถปฏิบัติการได้สำเร็จหลายครั้ง อีกทั้งยังมีการก่อเหตุในลักษณะการก่อเหตุโดยลำพัง (lone wolf) เพิ่มมากขึ้นในยุโรป แสดงให้เห็นว่ากลุ่ม IS ยังมีกลยุทธ์ที่สามารถจะปรับตัวและแสวงประโยชน์ได้ในสถานการณ์โรคระบาดได้เป็นอย่างดี

6. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องโควิด-19 : การลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์กับกลยุทธ์ความเคลื่อนไหวของกลุ่มรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าในช่วงเวลาของการระบาดของโควิด-19 กลุ่ม IS ใช้กลยุทธ์การดำรงอยู่และไม่พ่ายแพ้โดยใช้ออนไลน์ญิฮาด เผยแพร่เรื่องเล่าและโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกล่าวถึงเรื่องบทลงโทษอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งหมายถึงเชื้อไวรัสคือบทลงโทษจากพระเจ้าเป็นเจ้าในประเทศที่เป็นศัตรูกับ IS เช่น สหรัฐอเมริกา อิหร่าน จีน และหลายประเทศในโลกตะวันตก โดย IS ประกาศให้ผู้สนับสนุน IS แสวงประโยชน์จาก

ช่วงที่รัฐต่าง ๆ กำลังอ่อนแอลงมือปฏิบัติการ สำหรับในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีเครือข่ายของกลุ่ม IS ปรากฏอยู่ใน อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ โดยในช่วงเวลาของการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ภาพรวมทุกประเทศที่เป็นเครือข่ายของ IS มีอัตราการก่อเหตุก่อการร้ายลดน้อยลง อันเนื่องมาจากมาตรการของรัฐในการปิดกั้นการเดินทาง การ Lock down และการห้ามการเดินทางระหว่างประเทศ ทำให้กิจกรรมของกลุ่มก่อการร้ายที่จำเป็นต้องพบปะกัน เช่น การฝึกร่างกาย การวางแผนก่อเหตุ การรวบรวมอาวุธ การประกอบระเบิด การจับกลุ่มพูดคุยทางศาสนา เป็นไปอย่างยากลำบาก อย่างไรก็ตาม กลุ่มในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายกลุ่มก็ปรับตัวและนำกลยุทธ์และวิธีการที่ใช้เครื่องมือออนไลน์มาปรับใช้ เช่น การสรรหาสมาชิกใหม่ผ่านช่องทางออนไลน์ การระดมเงินทุน รวมถึงการรับสารจากกลุ่ม IS กลางมาเผยแพร่ต่อเพื่อสร้างสมาชิกใหม่และกระตุ้นให้เกิดการก่อเหตุ นอกจากนี้หน่วยงานความมั่นคงในประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซียต่างก็แสวงประโยชน์จากสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ก่อการร้ายจำเป็นต้องพำนักเป็นหลักแหล่ง ในการสืบสวนสอบสวนและสอดส่องผู้ก่อการร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลายประเทศก็ใช้โอกาสนี้ในการเข้าจับกุม ทำให้สามารถลดทอนศักยภาพของกลุ่มก่อการร้ายได้หลายกลุ่มจนส่งผลให้ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีอัตราการก่อเหตุในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

แม้ว่าในภาพรวมอัตราการก่อเหตุก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะลดน้อยลงในช่วงเวลาของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 แต่ก็มีแนวโน้มว่าช่วงเวลาต่อจากนี้ที่สถานการณ์โควิดกำลังคลี่คลายและการเดินทางทั้งภายในประเทศและนอกประเทศจะกลับมาเป็นปกติ ความเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะกลับมาเชื่อมต่อกันได้อีกครั้ง นอกจากนี้ มีแนวโน้มที่การปลุกฝังอุดมการณ์ความรุนแรงผ่านอินเทอร์เน็ตจะเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลุกฝังความรุนแรงภายในครอบครัว รวมถึงการใช้ผู้หญิงในการก่อการร้ายเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจพบของเจ้าหน้าที่

เอกสารอ้างอิง/References

- ชัยวัฒน์ มีสันฐาน. ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (3 กุมภาพันธ์ 2566). สัมภาษณ์.
- นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ. กองประเมินภัยคุกคาม สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (20 มกราคม 2566). สัมภาษณ์.
- นัสนิณ ยะหริ่ง (2565). การตะอวะฮุดบ์ลีซ ของมุสลิมชายแดนใต้ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 [ภาคนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. Thammasat University Digital Collections.
- ผู้เชี่ยวชาญด้านการต่อต้านการก่อการร้าย. สำนักนายกรัฐมนตรื. (15 ธันวาคม 2565). สัมภาษณ์.
- ศาสนีย์ ศรศิลป์. (2563). ภัยคุกคามข้ามพรมแดนจากกลุ่มรัฐอิสลามต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. ใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, คณะศิลปศาสตร์, รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 9 พ.ศ. 2563 (NCAA2020) หัวข้อ *Sustainability of Practice and Research in Liberal Arts* (หน้า 46-47). <https://la.kmitl.ac.th/ncaa-proceedings>
- สุภาร์พรณ ตั้งตรงไพโรจน์. (2549). *เจไอคืออะไร*. Openbooks.
- อาทิตย์ ทองอินทร์. (2559). ขบวนการรัฐอิสลาม. โรงพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี.
- Arianti, V. (2016). Indonesia. In R. Gnaratna & S. Kam (Eds.), *Handbook of Terrorism in the Asia-Pacific* (pp. 39-42). Imperial College Press.
- Azman, N. A. (2019). Evolution of Islamic State Narrative amid the Covid 19 pandemic. In S. Sim (Eds.), *Home Journal, Home Team Academy* (pp. 190-193). Ministry of Home Affairs Singapore.
- Azman, N. A. (2020). 'Divine Retribution': The Islamic State's COVID-19 Propaganda. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2020/03/divine-retribution-the-islamic-states-covid-19-propaganda/>
- Banlaoi, R. C. (2007). A handbook of terrorism and insurgency in Southeast Asia. A. T. H. Tan (Ed.), *Radical Muslim Terrorism in the Philippines* (pp. 194-243). Edward Elgar Publishing.
- Barrett, R. (2017). *Beyond the caliphate: Foreign fighters and the threat of returnees*. Soufan Group. <http://www.jstor.org/stable/resrep10782>
- Bilveer, S. (2007). *The Talibanization of Southeast Asia losing the war on terror to Islamist extremists*. Bloomsbury Publishing.

- Caves J. (2019). *Timeline US policy on ISIS*. Wilson center. <https://www.wilsoncenter.org/article/timeline-us-policy-isis>
- Chan, A. (2015). Malaysia. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 7(1), 13-16. <http://www.jstor.org/stable/26351300>
- Djalante, R., Nurhidayah, L., Van Minh, H., Phuong, N. T. N., Mahendradhata, Y., Trias, A., Lassa, J., & Miller, M. A. (2020). COVID-19 and ASEAN responses: Comparative policy analysis. *Progress in Disaster Science*, 8, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2020.100129>
- Fonbuena, C. (2015, February 25). AFP orders all-out war vs BIFF. *Rappler*. <https://www.rappler.com/nation/85007-biff-all-out-offensive/>
- Gayatri, I. H. (2021, July 23). *Even through a pandemic, terrorism persists in Indonesia*. Australian Institute of International Affairs. <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/even-through-a-pandemic-terrorism-persists-in-indonesia/>
- Hart, M. (2018, February 12). *Bangsamoro Islamic Freedom Fighters Assume ISIS Mantle in the Philippines Troubled South*. Geopoliticalmonitor Intelligence Corp. <https://www.geopoliticalmonitor.com/bangsamoro-islamic-freedom-fighters-assume-isis-mantle-in-the-philippines-troubled-south/>
- Hwang, J. C. (2019). Relatives, redemption, and rice: Motivations for joining the maute group. *CTC Sentinel*, 12(8), 23-27.
- Institute for Economic and Peace. (2020). *Global terrorism index 2020 measuring the impact of terrorism*. <http://visionofhumanity.org/reports>
- Jadoon, A., Jahanbani, N., & Willis, C. (2020, July). *Rising in the East*. The Combating Terrorism Center at West Point. <https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2020/07/Rising-in-the-East-Report-1.pdf>
- Jadoon, A., Jahanbani, N., & Willis, C. (2020). The Islamic state's operational alliances in Southeast Asia. In A. Jadoon, N. Jahanbani, & C. Willis (Eds.), *Rising in the East: A regional overview of the Islamic state's operations in Southeast Asia* (pp. 31-43). Combating Terrorism Center at West Point. <http://www.jstor.org/stable/resrep26051.8>
- Jones, S. (2020). COVID-19 and Extremism in Southeast Asia. *The Asia Pacific Journal*, 18(4), 1-8.
- Lewis, J. (2018, November 27). *The battle of Marawi: Small team lessons learned for the close fight*. Australian Army's professional military education. The Cove. <https://cove.army.gov.au/article/battle-marawi-small-team-lessons-learned-close-fight>

- Mapping Militant Organizations. (2018). Bangsamoro Islamic Freedom Fighters. Stanford University. <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/bangsamoro-islamic-freedom-fighters>
- Pantucci, R. (2021). Mapping the one year impact of Covid-19 on Violent Extremism. *Counter Terrorism Trend and Analysis*, 12(3), pp. 1-9.
- Rapoport, D. C. (2022). *Waves of global terrorism: From 1879 to the present*. Columbia University Press.
- Regan, H. (2019, January 21). Philippine vote could finally bring peace to restive region. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2019/01/21/asia/mindanao-referendum-peace-vote-intl/index.html>
- Sibalinggam, M. (2016). Malaysia. In R. Gnaratna & S. Kam (Eds.), *Handbook of Terrorism in the Asia-Pacific* (p. 53). Imperial College Press.
- The Straits Times. (2014). Jailed Indonesian terrorist Abu Bakar Bashir has been funding ISIS: Anti-terrorism chief. *The Straits Times* <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/jailed-indonesian-terrorist-abu-bakar-bashir-has-been-funding-isis-anti-terrorism-chief>
- Worldometers. (2023). *Covid 19 Coronavirus pandemic*. <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
- WHO. (2020, March 11). *WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020*. WHO. <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
- Rahmah, U., Yeo, K., Dass, R., Singh, J., Mok, B., Bashar, I., Chalermripinyorat, R., & Singam, K. V. (2023). Southeast Asia: Indonesia, Philippines, Malaysia, Myanmar, Thailand, Singapore. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 15(1), 12-49. <https://www.jstor.org/stable/48707912>
- Rahmah, U., Yeo, K., Mahzam, R., Singh, J., Bashar, I., Pathan, D. Nasir, A. A. (2021). Southeast Asia: Indonesia, Philippines, Malaysia, Myanmar, Thailand, Singapore. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 13(1), 14-51. <https://www.jstor.org/stable/26979985>